

DELIKTOLOGY

Monograph
*under the general editorship of
I. Kopotun, S. Petkov*

VOLUME IV

Kunovice, 2021

Recommended for publication:

by the Academic Council at Akademie HUSPOL

Reviewers:

Doc. PhDr. *Félix Černoch*, Csc.
Doctor of Law, professor *O. G. Kolb*

Deliktology: Monograph. Under the general editorship of I. Kopotun, S. Petkov, P. Polián. Kunovice: Akademie HUSPOL : 2021, V. 4. 264 p.

Деліктологія: Монографія. Під загальною редакцією I. М. Копотуна, С. В. Петкова, Р. Поліан. Кунівці: Академія ГУСПОЛ : 2021, Т. 4. 264 с.

ISBN 978-80-907587-1-1

V různých zemích je řada otázek souvisejících s právní odpovědností za pochybení řešena odlišně. Stejný akt mohou v různých zemích posuzovat různé orgány v odlišném procesním pořadí. I jurisdikce spadá do různých vládních složek: výkonná nebo soudní. Provádění dokumentů, postupů atd. Se také liší.

Tato kolektivní monografie je věnována studiu otázek souvisejících s právní odpovědností za spáchání trestných činů. Studie je určena širokému okruhu čtenářů, kteří se zajímají o delikventní vědu - delikty: soudci, právníci, státní zástupci, právníci, studenti a kadeti právnických fakult.

Text jednotlivých částí monografie je uveden v autorském vydání.

Monografie „Deliktologie“ byla vydána za pomoci nevládní organizace „Evropský institut postgraduálního vzdělávání“ (Kyjev, Ukrajina).

ISBN 978-80-907587-1-1

© Akademie HUSPOL, 2021

© I. Kopotun, 2021

© S. Petkov, 2021

Authors:

I. KOPOTUN	Doctor of Law, Professor, Honoured Lawyer of Ukraine	Section I
V. BESCHASTNYI	Doctor of Law	
Y. STRELTSOVA	Doctor of Law, Associate Professor, Honoured Worker of Education of Ukraine	Section II
Y. STRELTSOV	Doctor of Law, Doctor of Theology, Professor, Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine	
E. KUZMIN	Candidate of Law, Associate Professor	
A. KOLB	Doctor of Law, Professor, Honoured Lawyer of Ukraine	Section III
A. FEDONYUK	Candidate of physical and mathematical sciences, Associate professor	
A. PIROZHNIK		
R. KOLB	Graduate student	
L. DUCHIMINSKA		
O. SCHERBANYUK	Doctor of Law, Professor	Section IV
L. OSTAFIICHUK	Candidate of Law, Assistant Professor	
V. SHABLYSTYI	Doctor of Law, Professor	Section V
V. PRYMACHENKO	Candidate of Law, Associate Professor	
V. BEREZNYAK	Candidate of Law, Senior Research Fellow	
A. KRYZHANOVSKIY	Doctor of Law, Professor	Section VI
O. SIERYKH	Candidate of Law, Associate Professor	

I. SVOBODA	Assoc. Prof. JUDr. PhDr., Ph.D.	Section VII
V. LEN	Candidate of Law, Associate Professor	Section VIII
N. KARMANOVA I. DOVBAN	Candidate of political science Candidate of Law	Section IX
M. RUDYK	Candidate of Law	Section X
A. POPLAVSKA	Graduate student	Section XI

Колектив авторів:

І. М. КОПОТУН	доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України	Розділ І
В. М. БЕСЧАСТНИЙ	доктор юридичних наук	
Є. Д. СТРЕЛЬЦОВА	доктор юридичних наук, доцент Заслужений працівник освіти України	Розділ ІІ
Є. Л. СТРЕЛЬЦОВ	доктор юридичних наук, доктор теології, професор, Заслужений діяч науки і техніки України	
Е. Е. КУЗЬМІН	кандидат юридичних наук, доцент	
О. Г. КОЛБ	доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України	Розділ ІІІ
А. А. ФЕДОНЮК	кандидат фізико-математич- них наук, доцент	
О. В. ПИРОЖИК Р. О. КОЛБ Л. М. ДУЧИМІНСЬКА	аспірант	
О. В. ЩЕРБАНЮК	доктор юридичних наук, професор	Розділ ІV
Л. А. ОСТАФІЙЧУК	кандидат юридичних наук, доцент	
В. В. ШАБЛИСТИЙ	доктор юридичних наук, професор	Розділ V
В. Ф. ПРИМАЧЕНКО	кандидат юридичних наук, доцент	
В. С. БЕРЕЗНЯК	кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник	

А. Ф. КРИЖАНОВСЬКИЙ	доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України кандидат юридичних наук, доцент	Розділ VI
О. В. СЕРИХ		
I. SVOBODA	Assoc. Prof. JUDr. PhDr., Ph.D.	Розділ VII
В. В. ЛЕНЬ	кандидат юридичних наук, доцент	Розділ VIII
Н. І. КАРМАНОВА	кандидат політичних наук	Розділ IX
І. М. ДОВБАНЬ	кандидат юридичних наук	
М. М. РУДИК	кандидат юридичних наук	Розділ X
А. В. ПОПЛАВСЬКА	аспірант	Розділ XI

РОЗДІЛ IV Дисциплінарна відповідальність як основний вид юридичної відповідальності адвоката

ЩЕРБАНЮК Оксана Володимирівна
доктор юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
<https://orcid.org/0000-0002-1307-2535>

ОСТАФІЙЧУК Людмила Аурелівна
кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0003-4882-1038>

- 4.1. Стандарти та принципи дисциплінарної відповідальності адвоката
- 4.2. Поняття дисциплінарного проступку та підстави для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності
- 4.3. Мета і завдання дисциплінарного провадження щодо адвоката

Disciplinary liability as the main type of legal liability of a lawyer

*Doctor of Law, Professor O. V. Scherbanyuk
Head of the Department of procedural law
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Candidate of Law L. A. Ostafiichuk
Assistant professor of the Department of procedural law
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

Дисциплинарная ответственность как основной вид юридической ответственности адвоката

*Доктор юридических наук, профессор О. В. Щербанюк
заведующая кафедрой процессуального права
Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича
Кандидат юридических наук Л. А. Остафийчук
доцент кафедры процессуального права
Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича*

Ключові слова: адвокат, юридична відповідальність, дисциплінарна відповідальність адвоката.

Keywords: lawyer, legal liability, disciplinary liability of a lawyer.

Ключевые слова: адвокат, юридическая ответственность, дисциплинарная ответственность адвоката.

АНОТАЦІЯ

Розділ присвячено дослідженню теоретичних та практичних аспектів притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Проведено порівняння вітчизняних та міжнародних стандартів та принципів дисциплінарної відповідальності адвоката. Приділено увагу розкриттю поняття дисциплінарного проступку адвоката. Висвітлено прогалини законодавчого регулювання щодо мети і завдань дисциплінарного провадження щодо адвоката. Надано пропозиції щодо врегулювання окреслених проблем.

SUMMARY

The section is devoted to theoretical and practical aspects researching of engaging a lawyer to disciplinary responsibility. Was made comparison domestic and international standards and principles of disciplinary liability of a lawyer. Attention is paid to the disclosure of the concept of disciplinary misconduct of a lawyer. Considered gaps in legislative regulation regarding goals and objectives of tasks disciplinary proceedings against a lawyer. Suggestions for solving the outlined problems are given.

АННОТАЦИЯ

Раздел посвящен исследованию теоретических и практических аспектов привлечения адвоката к дисциплинарной ответственности. Проведено сравнение отечественных и международных стандартов и принципов дисциплинарной ответственности адвоката. Уделено внимание раскрытию понятия дисциплинарного проступка адвоката. Освещены пробелы законодательного регулирования по цели и задачам дисциплинарного производства в отношении адвоката. Предложены идеи по урегулированию обозначенных проблем.

4.1. Стандарти та принципи дисциплінарної відповідальності адвоката

Стратегією розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженою Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021, до необхідних кроків з удосконалення інституту адвокатури віднесено: конкретизацію підстав, процедур притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності та порядку оскарження рішення про притягнення до такої відповідальності; запровадження інституту спрощеного дисциплінарного провадження; удосконалення порядку розгляду скарг на дії адвоката (п. 4.5)¹, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Правове регулювання статусу адвоката та суспільних відносин з надання цим суб'єктом правової допомоги об'єктивно пов'язане із встановленням переліку обов'язків, заборон, обмежень, виконання та дотримання яких забезпечується заходами правового примусу, до яких

---

¹ Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки: Указ Президента від 11.06.2021 № 231/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>.

віднесено дисциплінарну відповідальність, яку слід вважати основним видом юридичної відповідальності адвоката.

Практична реалізація дисциплінарної відповідальності адвоката відбувається відповідно до стандартів та принципів дисциплінарної процедури, що є фундаментальними положеннями, які визначають особливий порядок притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.

До основних документів, що визначають міжнародні стандарти з регулювання юридичної професії, в тому числі адвоката, відносяться: Конвенція Ради Європи «Про захист прав людини і основоположних свобод»¹ (далі – Конвенція), Основні принципи, що стосуються ролі юристів², Основні положення про роль адвокатів³, Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства⁴, Рекомендація Rec (2000)21 Комітету Міністрів Державам-членам Ради Європи про свободу здійснення професії адвоката⁵. Конвенцією визначено дієвий механізм захисту прав Європейським судом з прав людини, судовою практикою якого *de facto* є джерелом загальноєвропейських стандартів прав людини (прецедентне право) і визнає пріоритет Конвенції над національними конституціями⁶.

Хартія основних принципів європейської адвокатської професії встановила: «Існують основні принципи, спільні для всієї європейської адвокатської професії, хоча вони й виражені по-різному в різних юрисдикціях. Вони лежать в основі низки національних і міжнародних правил, які регулюють поведінку адвокатів. Європейські адвокати дотримуються цих принципів, які необхідні для належного здійснення правосуддя, забезпечення доступу до правосуддя і реалізації права на справедливий судовий розгляд, як це передбачено Конвенцією. Асоціації адвокатів та правові товариства, суди,

---

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

² Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам 27 серпня – 7 вересня 1990 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_313.

³ Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

⁴ Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

⁵ Рекомендація Rec (2000)21 Комітету Міністрів Державам-членам Ради Європи про свободу здійснення професії адвоката, прийнята 25 жовтня 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

⁶ Право Європейського Союзу : учебник / [под ред. С.Ю. Кашкина]. 3-е изд. М.: Юрайт, 2011. 1119 с. С.1073.

законодавці, уряди й міжнародні організації повинні прагнути відстоювати й захищати ці основні принципи в інтересах суспільства»¹.

Міжнародними стандартами професійної діяльності юриста та, відповідно, адвоката обґрунтовано визнаються і загальні етичні вимоги (норми і принципи), які діють незалежно від державних кордонів з метою гуманізації суспільних відношень, утвердження законності та правопорядку в кожній країні та гарантують належне виконання юристами їх ролі та функцій в суспільстві.

Загальне поняття «дисциплінарні санкції» викладено в тексті принципу VI Рекомендації Rec 2000 (21) у вигляді чотирьох основних правил: 1) у тому випадку, якщо адвокати не дотримуються правил і стандартів, викладених у розроблених асоціаціями адвокатів Кодексах поведінки, або порушують законодавство, до таких адвокатів слід застосовувати необхідні заходи, в тому числі дисциплінарний розгляд; 2) професійні асоціації адвокатів повинні брати участь у дисциплінарному розгляді щодо адвокатів і нести відповідальність за справедливість, законність і правильність його ведення; 3) дисциплінарний розгляд має проводитися з дотриманням принципів і правил, передбачених Конвенцією, включаючи право адвоката брати участь у дисциплінарному розгляді, оскаржити до суду прийняті дисциплінарні рішення; 4) санкції, що застосовуються до адвоката, повинні відповідати тяжкості вчиненого ним проступку². Тобто притягнення до дисциплінарної відповідальності має здійснюватися із дотриманням принципу пропорційності і цей принцип відтворений в ч. 1 ст. 41 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»³ (далі – Закон), якою встановлено, що під час обрання виду дисциплінарного стягнення враховуються обставини вчинення проступку, його наслідки, особа адвоката та інші обставини.

З метою дотримання стандартів належної якості послуг адвоката, Закон регламентує здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвоката в особливому порядку та враховує, що гарантією ефективного виконання функції адвоката є захищеність адвоката від свавільного втручання і перешкод з боку держави, будь-яких державних та недержавних органів, та/або третіх осіб. Зазначене правило є вкрай необхідним, оскільки процедура дисциплінарної відповідальності не повинна створювати загрозу незалежності

---

¹ Хартія основних принципів європейської адвокатської професії. URL: http://qala.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/Hartiya_brenduvannya.pdf.

² Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25.10.2000 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

³ Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

адвоката та будь-які перешкоди у виконанні функцій адвокатури, адже, по-перше, має бути дотриманий баланс між забезпеченням виконання стандартів адвокатської діяльності, а по-друге, – забезпечено уникнення будь-яких прямих або опосередкованих неправомірних обмежень, впливу, погроз тощо на адвоката з боку будь-яких інстанцій незалежно від їхніх стимулів. Також, протягом дисциплінарного провадження має бути дотриманий принцип конфіденційності адвокатської діяльності, тобто інформація адвоката-клієнта повинна бути захищена без порушення права адвоката захищати себе.

Особливістю правового регулювання дисциплінарної відповідальності адвоката в Україні є те, що Закон не визначає її детально, тому багато питань регламентовано підзаконними актами Ради адвокатів України та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (далі – ВКДКА), що є причиною виникнення на практиці деяких спірних питань. Як обґрунтовано зазначають О. Дроздов, М. Христова та В. Вовнюк, аналіз відповідних положень статей Закону з урахуванням практики Європейського суду з прав людини дає підстави стверджувати, що кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (далі – КДКА) за своєю правовою природою є «квазісудовим органом», а дисциплінарне провадження у КДКА має відповідати таким організаційним вимогам, як незалежність і неупередженість¹. Зазначена думка відповідає п. 28 Основних принципів про роль адвокатів, яким встановлюється, що дисциплінарне провадження проти адвокатів здійснюється неупередженою дисциплінарною комісією, утвореною адвокатською спільнотою, незалежним статутним органом або судом, і підлягає незалежному судовому розгляду².

Вирішення питання про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності належить до виключної компетенції дисциплінарних органів, а саме КДКА та ВКДКА. А тому, встановлення складу дисциплінарного проступку, як і наявності або відсутності підстав для прийняття відповідного рішення, є дискреційними повноваженнями відповідної КДКА. Жоден інший суб'єкт чи орган, в тому числі і суд, не може здійснювати втручання у здійснення суб'єктом владних повноважень своєї компетенції. Таким чином, правову оцінку рішенню КДКА слід надавати виключно у контексті дотримання відповідної процедури, не втручаючись у надану КДКА юридичну

---

¹ Дроздов О. До питання про забезпечення ВКДКА незалежності та неупередженості КДКА під час здійснення дисциплінарного провадження. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*, 2016. № 4(22). С. 9–13. С. 10-12.

² Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам 27 серпня – 7 вересня 1990 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_313.

оцінку доказам, зібраним у ході процедури проведення перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката на предмет їх достатності¹.

Згідно з ч. 3 ст. 33 Закону, дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється КДКА за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України. При ініціюванні дисциплінарної відповідальності органами адвокатського самоврядування або коли адвокат, який притягується до дисциплінарної відповідальності, є членом органу адвокатського самоврядування, можуть виникнути сумніви в незалежності та неупередженості КДКА. Тому, ч. 2 ст. 66 Правил адвокатської етики² (далі – ПАЕ) передбачає, що у таких випадках Голова ВКДКА забезпечує перерозподіл та направлення заяв (скарг) для розгляду до КДКА іншого регіону, ніж регіон, в якому зазначений адвокат входить до органів адвокатського самоврядування. Розходження зазначеного положення ПАЕ і ст. 33 Закону породило не лише дискусію у науці³, а й викликало певні проблеми в судовій практиці⁴. Тому, її розв'язання має здійснюватися шляхом внесення змін до законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність – безпосередньо до ст. 33 Закону.

В цілому, визначені у Законі принципи дисциплінарної відповідальності адвокатів відповідають нормам міжнародного права. Наприклад, принцип змагальності встановлено ч. 2 ст. 40 Закону та п. 43 Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність (далі – Положення)⁵. Принцип презумпції невинуватості адвоката у дисциплінарному провадженні

---

¹ Постанова Верховного Суду від 10.06.2021 у справі №826/15590/15. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97565481>

² Правила адвокатської етики, затв. Звітньо-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. URL : https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

³ Бакаянова Н. М. Про вдосконалення процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. *SCIENCIA VINCEMUS! Наукою переможемо : матеріали 2-ї міжнар. наук.-практ. конф. «Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження, актуальні проблеми», присвяч. 5-річчю створення каф. нотаріал. та виконав. процесу і адвокатури Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. редкол.: С. Я. Фурса, О. О. Дерій, О. М. Нікітюк ; упоряд.: С. Я. Фурса, О. О. Дерій, О. М. Нікітюк, М. О. Рудковська. Київ: ЦУЛ, 2016. С. 87–89.; Кухнюк Д. В. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Україні. *Цивілістична процесуальна думка*, 2016. № 2. С. 75–79.*

⁴ Ухвала Вищого адміністративного суду України від 17.02.2016 р. у справі № 821/4644/13а. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55908576>.

⁵ Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність самоврядування : затв. рішенням Ради адвокатів України від 30.08.2014 р. № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr120871-14#Text>.

закріплений в ч. 2 ст. 70 ПАЕ та п.7 Положення; принцип права адвоката на правову допомогу – ч. 2 ст. 40 Закону, п. 44 Положення; принцип права на оскарження рішення у дисциплінарній справі – ст. 42 Закону. Крім того, згідно ч. 3 ст. 33 Закону, дисциплінарне провадження щодо адвокатів в Україні здійснюється на підставі принципу територіальності. Принцип гласності та відкритості впливає із змісту ч. 3 ст. 40 Закону, за якою розгляд справи про дисциплінарну відповідальність адвоката є відкритим, крім випадків, якщо відкритий розгляд справи може призвести до розголошення адвокатської таємниці.

Таким чином, дисциплінарна відповідальність адвоката є окремим видом юридичної відповідальності. Підстави та порядок застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів регулюються Законом, який прийнятий з урахуванням міжнародних стандартів, що відображено у висновку на законопроект Венеціанської комісії¹, ПАЕ та Положенням. Міжнародні принципи дисциплінарної процедури щодо адвокатів в законодавстві України про адвокатуру та адвокатську діяльність хоча й не закріплені у вигляді самостійного переліку, але закріплені. До принципів дисциплінарного провадження щодо адвокатів, які впливають з міжнародних актів адвокатури можна віднести наступні: 1) незалежності; 2) неупередженості; 3) повного та об'єктивного дослідження обставин справи; 4) змагальності; 5) територіальності; 6) конфіденційності; 7) колегіальності прийняття рішень; 8) права на правову допомогу; 9) пропорційності дисциплінарного стягнення дисциплінарному проступку адвоката; 10) оскарження рішення у дисциплінарній справі.

4.2. Поняття дисциплінарного проступку та підстави для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності

Дисциплінарна відповідальність адвоката визначається науковцями як: «передбачений нормами права обов'язок адвокатів зазнати несприятливих наслідків у разі застосування до них спеціально уповноваженими органами у встановленому законом порядку правових санкцій за правопорушення у сфері професійної діяльності»² (Т. С. Коваленко); «особливий вид юридичної відповідальності, який застосовується до адвоката за вчинення дисциплінарного проступку, а саме – невиконання або неналежне виконання адвокатом своїх професійних обов'язків, і передбачає застосування

---

¹ Висновок Венеціанської Комісії № 632/2011 від 18 жовтня 2011 року щодо проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» URL: <http://www.venice.coe.int/site/>.

² Коваленко Т. С. Дисциплінарна відповідальність адвокатів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10. Акад. адвокатури України. Київ, 2010. 20 с. С. 8.

встановлених законом або нормами адвокатської етики заходів дисциплінарного впливу при додержанні порядку, закріпленого у законі»¹ (Т. Б. Вільчик); «окремий вид його професійної відповідальності, що полягає у застосуванні до адвоката в порядку, визначеному законодавством, дисциплінарного стягнення за вчинення ним дисциплінарного проступку»² (Н. М. Бакаянова). Всі вказані визначення відповідають положенням Закону, згідно якого підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку (ст. 34). Зауважимо, що Закон не містить визначення терміну «дисциплінарний проступок адвоката», його розкриття відбувається тільки шляхом закріплення переліку діянь, які визнаються дисциплінарним проступком адвоката. В цьому переліку, невиконання або неналежне виконання адвокатом своїх професійних обов'язків розглядається як один з-поміж інших дисциплінарних проступків (п. 3 ч. 2 ст. 34 Закону), хоча ПАЕ не встановлюють ані заходів дисциплінарного впливу, ані дисциплінарних стягнень. Стаття 66 ПАЕ лише зазначає, що за порушення ПАЕ до адвоката можуть бути застосовані заходи дисциплінарної відповідальності в порядку, передбаченому чинним законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність, а також рішеннями З'їзду, актами Ради адвокатів України, Національної асоціації адвокатів України.

Дисциплінарний проступок адвоката науковці та практики розуміють по-різному. Якщо О. О. Бусурина розглядає дисциплінарний проступок адвоката як «діяння (дії або бездіяльності), що вчинене умисно або через грубу необережність при здійсненні професійної діяльності, що виражається в порушенні вимог чинного законодавства про адвокатську діяльність і адвокатуру та (або) норм Кодексу професійної етики адвоката, порочить честь і гідність адвоката, применшує авторитет адвокатури та завдало шкоди довірителю або адвокатській палаті»³, зауважуючи, що таке діяння може бути визнаним дисциплінарним проступком адвоката при здійсненні ним професійної діяльності, то М. Ю. Барщевський зазначає: «якщо сформулювати той стандарт поведінки, якому повинен слідувати кожен адвокат, ту універсальну формулу поведінки, яка необхідна для відродження престижу

---

¹ Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. *Інформація і право*, 2015. № 3. С. 115–122. С. 117. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19.

² Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2017. № 1(16). С. 179–183. С. 180.

³ Бусурина Е. О. Дисциплинарная ответственность адвоката в правозащитной деятельности: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная деятельность; прокурорская деятельность; правозащитная и правоохранительная деятельность». М., 2013. 30 с. С. 11.

адвокатської професії, то в узагальненому вигляді можна було б сказати наступне: адвокат в будь-який час повинен дотримуватися стандартів поведінки, що сприяють довірі до адвокатури і системи здійснення правосуддя в цілому та поваги з боку клієнтів і суспільства»¹. Досліджуючи впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні, Т. В. Варфоломєєва також вказує на те, що міжнародні документи досить чітко містять норми щодо їх дії й поза професійною діяльністю адвоката². Отже, дисциплінарний проступок адвоката може бути вчинений і поза межами суто професійної діяльності адвоката.

Якщо Закон фактично регулює лише професійну діяльність адвоката, то ПАЕ закріплюють певні норми, які регулюють й іншу діяльність адвоката, яка не пов'язана з професійною, – в сфері його приватного життя. Так, ч. 1 ст. 54 ПАЕ передбачено, що в своїй громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвокат повинен враховувати необхідність дотримання своїх професійних обов'язків, зокрема тих, що впливають з ПАЕ. Крім цього, в ст. 12 ПАЕ (повага до адвокатської професії) передбачено, що всією своєю діяльністю адвокат повинен стверджувати повагу до адвокатської професії, яку він уособлює, її сутності та громадського призначення, сприяти збереженню та підвищенню поваги до неї в суспільстві. Цього принципу потрібно дотримуватись у всіх сферах діяльності адвоката: професійній, громадській, публіцистичній та інших.

На переконання В. В. Заборовського, «під дисциплінарним проступком адвоката потрібно розуміти винне діяння (дію або бездіяльність) адвоката, що вчиняється ним під час здійснення як професійної, так й іншої діяльності, виражається в порушенні вимог законодавства про адвокатуру й адвокатську діяльність і (або) норм ПАЕ, яким заподіюється шкода клієнту та (або) адвокатури загалом шляхом приниження її авторитету, авторитету адвокатської професії і статусу адвоката»³. Отже, вчений виділяє такі ознаки дисциплінарного проступку: 1) це діяння, тобто дія або бездіяльність; 2) вина адвоката виражається в умислі або необережності; 3) має місце як під час здійснення адвокатом своїх професійних функцій, так і під час будь-якої іншої його діяльності; 4) полягає в порушенні законодавства України про адвокатуру та/або ПАЕ; 5) наявна шкода, яка завдається конкретному клієнту адвоката або ж адвокатури загалом.

---

¹ Барщевский М.Ю. Адвокатская этика. Самара: Изд. Дом «Федоров», 1999. 288 с. С. 152.

² Варфоломєєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 1(14). С. 7-20. С. 12.

³ Заборовський В.В. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності адвоката. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*, 2015. Вип. 31. Т. 3. С. 115–118. С. 118.

Таким чином, дисциплінарний проступок адвоката – це винне діяння (дія або бездіяльність) адвоката, що вчиняється ним при здійсненні як професійної, так і поза професійною діяльністю адвоката, яке виражається в порушенні вимог законодавства про адвокатуру і адвокатську діяльність та (або) Правил адвокатської етики, яким заподіюється шкода клієнту, або підривається престиж адвокатури та адвокатської професії.

Важливим питанням притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є розуміння підстав її застосування, тобто встановлення дисциплінарного проступку в його діяннях.

Відповідно до ч. 1 ст. 34 Закону, підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку. Частина 2 ст. 34 Закону передбачає, що дисциплінарним проступком адвоката є: 1) порушення вимог несумісності; 2) порушення присяги адвоката України; 3) порушення правил адвокатської етики; 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; 6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; 7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Отже, сьогодні законодавство України визначає підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності шляхом визначення в законі орієнтовного переліку діянь, учинення яких може спричинити застосування дисциплінарних санкцій.

Неможливість на законодавчому рівні визначити вичерпний перелік дисциплінарних проступків адвоката означає, що практично будь-яке порушення адвокатом покладених на нього обов'язків може призвести до кваліфікації його діянь як дисциплінарного правопорушення. Можливі приклади порушення адвокатської етики наводить у своєму дослідженні О. І. Русанова: «1) безпідставне затягування справи; 2) позиція адвоката не суперечить закону, однак є аморальною по суті; 3) диктовка підзахисному завідомо неправдивих показань; 4) будь-які висловлені назовні сумніви в достовірності інформації та документів, що виходять від клієнта; 5) зрив судових засідань із вини адвоката, запізнення, нетактовні вислови; 6) незаконні угоди з обвинуваченням або судом; 7) пасивність адвоката в процесі, незаявлення клопотань, щоб не дратувати суддю; 8) використання неправди, обману, дача незаконних або завідомо нездійснених обіцянок, гра на низьких почуттях (помсті або користі), спеціальне розпалення конфліктів»¹.

Наприклад, КДКА Івано-Франківської області застосувала до адвоката дисциплінарне стягнення у вигляді зупинення права на зайняття адвокатською

---

¹ Русанова О.І. Підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за чинним законодавством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*, 2014. № 10-1. Т. 2. С. 14–16. С. 15

діяльністю строком на три місяці за те, що адвокат, надаючи правову допомогу клієнту, надіслав до військового комісаріату адвокатський запит, до якого не було додано копії ордера. Задовольняючи позовні вимоги, суд вказав, що адвокат має право звернутися із запитом про надання документів, а ненадання до адвокатського запиту ордера не є дисциплінарним проступком і не може бути підставою для дисциплінарного провадження та притягнення до дисциплінарної відповідальності адвоката¹. З чого В.В. Божков, робить висновок, що випадки порушення прав адвокатів з боку органів адвокатського самоврядування, які уповноважені вирішувати питання про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності трапляються досить часто². Однак, з таким висновком погодитися важко, адже наведений одиничний приклад свідчить зовсім протилежне.

До прийняття 09.06.2017 р. нової редакції ПАЕ, які було доповнено розділом VIII «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет», професійна етична поведінка адвоката в соціальних мережах взагалі була поза зоною правового регулювання, але, приклади не тактовної поведінки адвокатів та випадки розгляду судами справ цієї категорії були присутні. Наприклад, виступаючи на конференції 15.06.2015 р. із доповіддю «Адвокатура та безоплатна правова допомога: шляхи реформування», яка пізніше була розміщена на офіційному сайті Міністерства юстиції України, адвокат поширив інформацію про «неспроможність сучасної адвокатури України здійснювати заходи по наданню безоплатної правової допомоги населенню України», та що «головним ризиком реалізації громадянами конституційного права на безоплатну правову допомогу є плачевний стан української адвокатури». Вважаючи, що такий виступ принижує адвокатуру, кожного адвоката, руйнує повагу суспільства до інституту адвокатури в державі, суперечить європейським стандартам, НААУ та народний депутат України подали скарги до дисциплінарної палати КДКА Київської області, які було об'єднано в одне дисциплінарне провадження, за результатами якого адвоката притягнуто до дисциплінарної відповідальності у вигляді позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України за порушення ст. 21 Закону та ст. ст. 51, 52, 54 ПАЕ. Проте, із таким висновком не погодився Верховний Суд (справа №826/23545/15), вважаючи, що висловлені адвокатом погляди можуть сприйматися частиною суспільства як неприйнятні, однак Конвенція і

---

¹ Ухвала Вищого адміністративного суду України від 02.02.2016 у справі №809/2722/14. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55661282>.

² Божков В.В. Підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 2016. № 22. С. 87–90. С. 88.

Конституція України гарантує право на вільне вираження своїх поглядів і переконань¹.

Цікавим прикладом є дисциплінарне провадження стосовно адвоката за неетичні дописи у соціальній мережі Facebook. Зокрема, адвокатом на його сторінці у мережі Facebook було оприлюднено наступні дописи: «Київський адміністративний апеляційний суд долучився до кампанії ОСОБА_, ОСОБА_, ОСОБА_ та ОСОБА_ під кодовою назвою «помста НАБУ» і фактично визнав поза законом будь-які вибори будь-яких громадських рад за допомогою інтернет голосування»; «Виніс це рішення відомий суддя – мандрівник ОСОБА_. Про нього Автомайдан робив розслідування і ми активно протидіяли його обранню у Вищу раду правосуддя»; «Найцікавіше, що позов лежав у ОСОБА_ з жовтня 2016 р., але виніс він рішення на наступний робочий день після того, як НАБУ провело обшук у суді та дома у голови ОАСК Павла Вовка і за день до нових виборів до РГК. Соупаденіє ?» та ін. Відповідно, цілком логічним кроком ВКДКА України було прийняття рішення від 30.01.2018 р. № І-021/2018 про порушення дисциплінарної справи відносно адвоката². Проте адвокатом був поданий позов до суду, у якому він пояснив, що підставою скарги став його пост у соціальній мережі Facebook з приводу справи № 826/15514/16. Він вказав, що є учасником даної справи не як адвокат, а як фізична особа та член Ради громадського контролю при НАБУ, тому усі його коментарі, які стосуються вказаної справи, жодним чином не пов'язані з його професійною діяльністю. Адвокат зазначив, що відповідно до статті 23 Закону непогодження адвоката з рішеннями судів, з відповідним поданням касаційної скарги, наявність в адвоката своєї правової позиції та її публічного висловлення, не може бути підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Окружний адміністративний суд міста Києва у задоволенні цього позову відмовив (справа № 826/3773/18), але 07.08.2018 р. Київський апеляційний адміністративний суд апеляційну скаргу адвоката частково задовольнив: рішення Окружного адміністративного суду міста Києва – скасував; визнав протиправним та скасував рішення ВКДКА від 30.01.2018 р. № І-021/2018³.

Як бачимо застосування заходів дисциплінарного впливу стосовно адвоката, за наявності до того необхідних підстав, має місце не лише за

---

¹ Постанова Верховного Суду від 14.03.2018 у справі №826/23545/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72863807>.

² Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 30 січня 2018 року. URL: <http://vkdkka.org/rishennya-i-0212018-u-spravi-za-skargoyu-na-rishennya-distsiplinarnoji-palati-kvalifikatsijno-distsiplinarnoji-komisiji-advokaturi-lvivskoji-oblasti-vid-20-10-2017-pro-vidmovu-v-porushenni-distsipl/>.

³ Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 07.08.2018 у справі 826/3773/18. № URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75774402>.

порушення, які були вчинені ними під час зайняття професійною діяльністю. За результатами опрацювання інформації, що доступна в мережі Інтернет, можна зробити наступні висновки: в КДКА та ВКДКА скарги даної категорії розглядаються значно частіше, але в більшості випадків дисциплінарні провадження навіть не порушуються; практики розгляду справ у судах майже не має. Якщо раніше адвокат, спілкуючись на професійні теми у Facebook дозволяв собі зловживати віртуальним середовищем, оскільки сама соціальна мережа була очевидним інструментом для псування ділової репутації, некоректних звинувачень та маніпуляцій, то сьогодні адвокати дотримуються моральних принципів спілкування, стали обачнішими при роботі з інформацією, яка ними оприлюднюється в соціальних мережах як адвокатами, а не фізичними особами. Професія адвоката зумовлює необхідність дотримання ним етичних норм адвокатської поведінки не тільки під час виконання професійних функцій, а й у будь-яких інших сферах свого життя. Тобто він має дбати про вчинювані ним діяння (дії або бездіяльність) і в позаробочий час (громадська, викладацька та інша діяльність, побут тощо), уникати будь-яких проявів, що здатні підірвати авторитет адвокатури загалом або ж ганьблять честь і гідність адвоката.

Ще однією важливою ознакою дисциплінарного проступку адвоката є заподіяння шкоди клієнту або адвокатури загалом. Досить часто в практичній діяльності органів адвокатського самоврядування, які уповноважені вирішувати питання про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, обов'язковості цієї характерної риси досліджуваної правової категорії не приділяється належної уваги. Також, в юридичній літературі відзначається, що встановлення шкоди як елемента складу дисциплінарного проступку адвоката має забезпечувати унеможливлення безпідставного відкриття дисциплінарних проваджень за підставами, що не пов'язані з професійною діяльністю адвоката. Так, Міжнародна комісія юристів критично оцінила рішення органів адвокатського самоврядування, які уповноважені вирішувати питання про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, позбавлення директора Координаційного центру безоплатної правової допомоги при Міністерстві юстиції України А. Вишневського права на зайняття адвокатською діяльністю, вказавши, що здійснення цього через публічні висловлювання з критикою на адресу української асоціації адвокатів є втручанням у його можливість вільно виконувати свої професійні функції як адвокат. Це становить собою порушення його права на свободу вираження поглядів і несе загрозу неналежного обмеження участі адвокатів у публічних дебатах, порушує фундаментальні та універсальні принципи незалежності юридичної професії. Основні принципи ООН, які стосуються ролі юристів, передбачають, що вони мають право брати участь у публічному обговоренні

питань, які стосуються права, відправлення правосуддя й заохочення та захисту прав людини. У разі загального застосування таке тлумачення Кодексу етики буде насправді заважати адвокатам критично обговорювати питання управління адвокатурою. Дисциплінарне покарання адвоката тільки на підставі критичних зауважень на адресу адвокатури, зроблених на конференції, скликаній для обговорення складових системи правосуддя, становить неправомірне втручання у свободу вираження поглядів¹. Отже, «дисциплінарний проступок обов'язково повинен заподіювати шкоду клієнту або адвокатурі загалом. Позитивний момент такої прив'язки полягає в необхідності існування безпосереднього причинного зв'язку між діянням адвоката і шкодою, яка була заподіяна ним².

Таким чином, практика застосування законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність і ПАЕ свідчить, що випадки неправомірного притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності мають місце. Основною причиною є відсутність законодавчого визначення «дисциплінарного проступку адвоката», що створює можливість для зловживань, порушення прав адвокатів шляхом безпідставного застосування до них заходів дисциплінарного впливу.

4.3. Мета і завдання дисциплінарного провадження щодо адвоката

Під метою дисциплінарного провадження слід розуміти складові юридичного та соціального результатів, на досягнення яких воно спрямоване. Юридично вони не закріплені, проте побічно впливають з норм, що закріплюють наслідки вчинення дисциплінарного проступку у вигляді застосування заходів дисциплінарної відповідальності.

Метою дисциплінарного провадження щодо конкретного дисциплінарного проступку адвоката є встановлення самої події дисциплінарного правопорушення, з'ясування обставин його вчинення, прийняття рішення у дисциплінарній справі та забезпечення його виконання. Проте, є ще й перспективна мета дисциплінарного провадження. Загалом, під нею слід розуміти дотримання кожним членом професійної спільноти прийнятих цією спільнотою правил поведінки з метою створення умов нормального функціонування організації та підтримки престижу професії.

---

¹ Міжнародна комісія юристів: адвокат Андрій Вишневський неправомірно позбавлений статусу адвоката за здійснення свободи вираження поглядів. URL: <http://helsinki.org.ua/articles/mizhnarodna-komisiya-yurystiv-advokat-andrij-vyshnevskiy-nepravomirno-pozbavlenyj-statusu-advokata-za-zdijsnennya-svobody-vyrazhennya-pohlyadiv/>.

² Заборовський В.В. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності адвоката. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*, 2015. Вип. 31. Т. 3. С. 115–118. С. 116.

Подвійна мета дисциплінарного провадження щодо адвоката пояснюється суспільним інтересом цієї професії та її публічним характером. Такий висновок слідує із правової позиції Великої палати Верховного Суду від 29.08.2018 р. в справі № 804/11334/15, адже «...діяльність адвокатури, реалізація нею функцій захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі невизначеному колу осіб свідчить про суспільний інтерес, а отже, і публічно-правовий характер правовідносин». Аналогічну правову позицію висловлено в постанові Великої Палати Верховного Суду від 29.03.2018 р. у справі № 640/12325/15-ц»¹.

З метою дисциплінарного провадження тісно пов'язані завдання, під якими слід розуміти проблемні ситуації, вирішення яких необхідно для досягнення заданої мети. Як правило, завдання встановлюються кодексами, законами або іншими актами, що регулюють дисциплінарну відповідальність. Можна виділити три основні завдання дисциплінарного провадження: 1) всебічне, повне, об'єктивне та своєчасне дослідження обставин вчинення дисциплінарного проступку; 2) забезпечення виконання прийнятого рішення; 3) виявлення і усунення причин та умов, що сприяли скоєнню дисциплінарного правопорушення.

Отже, основною метою і головним завданням дисциплінарного провадження є прийняття справедливого рішення у дисциплінарній справі, що виключає, з одного боку, притягнення до дисциплінарної відповідальності невинуватого, а з іншого – забезпечує належний та обов'язковий у відповідності до закону захист прав і законних інтересів осіб, яким внаслідок недотримання правил професійної діяльності було завдано шкоди, а також дотримання вимог законодавства і правил професійної етики.

Більш детально такі завдання можуть бути визначені спеціальним законодавством. Але, ні Закон, ні ПАЕ прямо не визначають завдання дисциплінарного провадження. Не передбачено їх і в Положенні. Однак, із норм ст. 40 розділу VI «Дисциплінарна відповідальність адвоката» Закону їх можна виділити, це: своєчасний, об'єктивний, справедливий, повний і всебічний розгляд скарг та їх вирішення, а також виконання прийнятого рішення. Також, до завдань дисциплінарного провадження щодо адвоката входить охорона відомостей, що становлять адвокатську таємницю.

Основна функція дисциплінарного провадження полягає в тому, що будь-яке діяння (дія чи бездіяльність) адвоката, що містить в собі ознаки дисциплінарного правопорушення, має бути розглянуто відповідно до процедурних норм.

---

¹ Постанова Великої палати Верховного Суду від 29 серпня 2018 року у справі № 804/11334/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76673367>.

Своєчасність розгляду має забезпечити оперативність і ефективність захисту прав і законних інтересів, які могли бути порушені в результаті вчинення адвокатом дисциплінарного проступку. Саме для дотримання цього критерію Законом закріплені певні процесуальні терміни. Наприклад, трьохденний термін встановлюється для передачі КДКА до дисциплінарної палати заяви (скарги) щодо поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність (ст. 38); дисциплінарна справа стосовно адвоката розглядається дисциплінарною палатою КДКА протягом тридцяти днів з дня її порушення (ст. 40).

Об'єктивність означає відсутність зацікавленості осіб, що порушують дисциплінарне провадження, в результаті справи. Цей критерій, з нашої точки зору, слід розглядати з точки зору двох аспектів: по-перше, неприпустимості наявності будь-якого інтересу у вирішенні справи з боку членів дисциплінарних органів, а по-друге, неупередженість всередині КДКА, ВКДКА.

Повнота і всебічність означають детальний розгляд і об'єктивну оцінку всіх наданих доказів. Вимога всебічності означає, що в ході розгляду дисциплінарної справи повинні бути ретельно з'ясовані і проаналізовані всі обставини, всі факти, що мають значення для прийняття правильного рішення. Тому, для забезпечення цього критерію в Положенні про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність, встановлено докладний перелік вимог, що пред'являються до заяви (скарги), а також право особистої участі учасників дисциплінарного провадження в засіданнях і надання усних та письмових пояснень, подання доказів. Всебічність дослідження виражається в тому, що повинні бути ретельно вивчені і враховані всі юридично значимі обставини справи (в тому числі пом'якшуючі та обтяжуючі); повинні бути зібрані, перевірені і оцінені всі необхідні обставини. Для достовірного з'ясування всіх істотних у справі обставин необхідна повнота засобів, за допомогою яких ці обставини встановлюються. Під повнотою розуміється перевірка і оцінка всіх доказів, необхідних для достовірного встановлення цих обставин.

Справедливість розгляду означає відсутність переваг у будь-якої сторони. Поняття справедливості традиційно відноситься до оціночних понять. Найчастіше під справедливим розглядом розуміють такі компоненти як неприпустимість привілеїв при зверненні за захистом, розгляд у справі на основі рівноправності і змагальності, а також право на оскарження рішення і його виконання. Загальні вимоги до виконання прийнятого рішення означають вчинення Радою адвокатів відповідних дій, спрямованих на реалізацію прийнятого у дисциплінарній справі рішення, до яких відносяться накладення

дисциплінарного стягнення, інформування зацікавлених осіб про результати дисциплінарного розгляду.

Однією із необхідних умов дисциплінарного розгляду щодо адвоката є забезпечення конфіденційності. Тому, Законом передбачено, що розгляд справи про дисциплінарну відповідальність адвоката є відкритим, крім випадків, якщо відкритий розгляд справи може призвести до розголошення адвокатської таємниці.

Таким чином, законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність має деякі прогалини загального характеру: 1) завдання і мета дисциплінарного провадження щодо адвоката нормативно не визначаються, хоча і впливають зі змісту ряду норм; 2) до переліку відомостей, які підлягають захисту під час дисциплінарного провадження, окрім адвокатської таємниці, слід віднести захист відомості про таємницю особистого життя осіб, які звернулися зі скаргою (заявою), а також комерційну таємницю; 3) до обов'язкового завдання дисциплінарного провадження доцільно віднести й застосування процедури примирення (адвоката й особи, яка подала скаргу (заяву)) – медіації.

References:

1. *Pro Stratehiiu rozvytku systemy pravosuddia ta konstytutsiinoho sudochynstva na 2021 – 2023 roky: Ukaz Prezydenta vid 11.06.2021 № 231/2021.* URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>.

2. *Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod.* URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

3. *Osnovni pryntsypy, shcho stosuiutsia roli yurystiv, pryiniati VIII Konhresom OON po zapobihanniu zlochynam 27 serpnia – 7 veresnia 1990 roku.* URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_313.

4. *Osnovni polozhennia pro rol advokativ, pryiniati VIII Konhresom OON po zapobihanniu zlochynam u serpni 1990 roku.* URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

5. *Zahalnyi kodeks pravyl dlia advokativ krain Yevropeiskoho Spivtovarystva, pryiniaty delehatsiieiu dvanadtsiaty krain-uchasnyts na plenarnomu zasidanni u Strasburzi v zhovtni 1988 roku.* URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

6. *Rekomendatsiia Rec (2000)21 Komitetu Ministriv Derzhavam-chlenam Rady Yevropy pro svobodu zdiisnennia profesii advokata, pryiniata 25 zhovtnia 2000 roku.* URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

7. *Pravo Evropeiskoho Soiuzu : uchebnyk / [pod red. S.Iu. Kashkyna]. 3-e yzd. M.: Yurait. 1119 s.*

8. *Khartiia osnovnykh pryntsypiv yevropeiskoi advokatskoi profesii.* URL: http://qala.org.ua/wp-content/uploads/2017/03/Hartiya_brenduvannya.pdf.

9. *Rekomendatsiia № R (2000) 21 Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro svobodu profesiinoi diialnosti advokativ. Ukhvaleno Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 727 zasidanni zastupnykiv ministriv 25.10.2000 r.* URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

10. *Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 5.07.2012 № 5076-VI*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

11. Drozdov O. *Do pytannia pro zabezpechennia VKDKA nezalezhnosti ta neuperedzhenosti KDKA pid chas zdiisnennia dystsyplinarnoho provadzhennia*. *Visnyk Natsionalnoi asotsiatsii advokativ Ukrainy*, 2016. № 4(22). S. 9–13.

12. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 10.06.2021 u spravi №826/15590/15*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97565481>

13. *Pravyla advokatskoi etyky, zatv. Zvitno-vybornym zizdom advokativ Ukrainy 09.06.2017 r.* URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

14. Bakaianova N. M. *Pro vdoskonalennia protsedury prytiahnennia advokata do dystsyplinarnoi vidpovidalnosti*. *SCIENCIA VINCEMUS! Naukoiu peremozhemo : materialy 2-yi mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Notariat, advokatura, sud, vykonavche provadzhennia, aktualni problemy», prysviach. 5-richchuu stvorennia kaf. notarial. ta vykonav. protsesu i advokatury Kyiv. nats. un-tu im. Tarasa Shevchenka. redkol.:S. Ya. Fursa, O. O. Derii, O. M. Nikitiuk ; uporiad.: S. Ya. Fursa, O. O. Derii, O. M. Nikitiuk, M. O. Rudkovska. Kyiv: TsUL, 2016. S. 87–89.*

15. Kukhniuk D. V. *Dystsyplinarna vidpovidalnist advokata v Ukraini. Tsyvilistychna protsesualna dumka*, 2016. № 2. S. 75–79.

16. *Ukhvala Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy vid 17.02.2016 r. u spravi № 821/4644/13a*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55908576>.

17. *Polozhennia pro poriadok pryiniattia ta rozghliadu skarh shchodo nenalezhnoi povedinky advokata, yaka mozhe maty naslidkom yoho dystsyplinarnu vidpovidalnist samovriaduvannia : zatv. rishenniam Rady advokativ Ukrainy vid 30.08.2014 r. № 120*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr120871-14#Text>.

18. *Vysnovok Venetsianskoi Komisii № 632/2011 vid 18 zhovtnia 2011 roku shchodo proektu Zakonu Ukrainy «Pro advokaturu ta advokatsku diialnist»*. URL: <http://www.venice.coe.int/site>.

19. Kovalenko T. S. *Dystsyplinarna vidpovidalnist advokativ : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.10. Akad. advokatury Ukrainy. Kyiv, 2010. 20 s.*

20. *Vysnovok Venetsianskoi Komisii № 632/2011 vid 18 zhovtnia 2011 roku shchodo proektu Zakonu Ukrainy «Pro advokaturu ta advokatsku diialnist»*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19.

21. Bakaianova N.M. *Implementatsiia mizhnarodnykh pryntsypiv dystsyplinarnoi protsedury shchodo advokativ u zakonodavstvo Ukrainy. Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 2017. № 1(16). S. 179–183.

22. Busuryna E. O. *Dystsyplynarnaia otvetstvennost advokata v pravozashchytoi deiatelnosti: avtoref. dys. na soyskanye uchen. stepeny kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.11 «Sudebnaia deiatelnost; prokurorskaia deiatelnost; pravozashchytnaia y pravookhranytelnaia deiatelnost»*. M., 2013. 30 s.

23. Barshchevskyi M.Iu. *Advokatskaia etyka*. Samara: Yzd. Dom «Fedorov», 1999. 288 s.

24. Varfolomeieva T.V. Vprovadzhennia mizhnarodnykh pravyl advokatskoi etyky v Ukraini. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*, 2009. № 1(14). S. 7-20.

25. Zaborovskyi V.V. Dystsyplinaryni prostupok yak pidstava dystsyplinarnoi vidpovidalnosti advokata. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriiia «Pravo»*, 2015. Vyp. 31. T. 3. S. 115–118.

26. Rusanova O.I. Pidstavy prytiahnennia advokata do dystsyplinarnoi vidpovidalnosti za chynnym zakonodavstvom. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnoho universytetu. Seriiia «Iurysprudentsiia»*, 2014. № 10-1. T. 2. S. 14–16.

27. Ukhvala Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy vid 02.02.2016 u spravi №809/2722/14. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55661282>.

28. Bozhkov V.V. Pidstavy prytiahnennia advokata do dystsyplinarnoi vidpovidalnosti. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*, 2016. № 22. S. 87–90.

29. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 14.03.2018 u spravi №826/23545/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72863807>.

30. Rishennia Vyshchoi kvalifikatsiino-dystsyplinarnoi komisii advokatury vid 30 sichnia 2018 roku. URL: <http://vkdka.org/rishennya-i-0212018-u-spravi-za-skargoyu-na-rishennya-distsiplinarnoji-palati-kvalifikatsijno-distsiplinarnoji-komisiji-advokaturi-lvivskoji-oblasti-vid-20-10-2017-pro-vidmovu-v-porushenni-distsipl/>.

31. Postanova Kyivskoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu vid 07.08.2018 u spravi 826/3773/18. № URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75774402>.

32. Mizhnarodna komisiia yurystiv: advokat Andrii Vyshnevskiy nepravomirno pozbavlenyi statusu advokata za zdiisnennia svobody vyrazhennia pohlyadiv. URL: <http://helsinki.org.ua/articles/mizhnarodna-komisiya-yurystiv-advokat-andrij-vyshnevskiy-nepravomirno-pozbavlenyj-statusu-advokata-za-zdijsnennya-svobody-vyrazhennya-pohlyadiv/>.

33. Zaborovskyi V.V. Dystsyplinaryni prostupok yak pidstava dystsyplinarnoi vidpovidalnosti advokata. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriiia «Pravo»*, 2015. Vyp. 31. T. 3. S. 115–118.

34. Postanova Velykoi palaty Verkhovnoho Sudu vid 29 serpnia 2018 roku u spravi № 804/11334/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76673367>.